

Vážení a milí spoluobčané,

prošli jsme spolu „s těmi našimi“ srbskou a ruskou frontu. A protože jsem na začátku svého povídání říkala, že se naši mužové objevili na různých bojištích, budeme si dnes vyprávět **o frontě italské**. Na tu mám své vzpomínky z dětství, kdy mi babička povídala o dědovi, kterého jsem nikdy nepoznala, protože umřel mnohem dříve, než jsem se narodila. Válčil prý v Itálii, topil se na Piavě, kde ho zachránil kamarád a z první světové si přinesl protěž na čepici a podlomené zdraví. Zbylo mi na něho jen pár fotografií... a písnička z té doby:

Slunéčko zapadá za mraky černé,
do zákopů táhnou řady nezměrné,
z jedné strany Alpy, z druhé padají miny,
tak začala válka na Itálii.

Do zákopů padá tiše bílý sníh,
nářek kamarádů dávno už tam ztich,
měsíček se svou tváří, bojiště tam ozáří,
mrtvým kamarádům svítí do tváří.

(Úryvek z písně Válka na Itálii)

Foto: 1 Rakouské horské pozice

Fronta italská

Muži z Vysočiny se dostali do Itálie jednak s 81. pěším plukem:

- **I., II. a III. prapor se na Italskou frontu přesunuly v září 1917**
- prosinec-leden probíhaly zimní boje v Alpách, nejvýznamnější na **Monte Meletta**.
- leden-únor **1918** zimní boje v Alpách **Monte Sisemol**, březen 1918 v týlu, duben-květen 1918 statická fronta v Alpách, **na Monte Rosso** (6. pěší divize)
- 15.-19.6. **boje na Planině Sedmi obcí**, 24.6.-15.7. italské protiútoky na Planině Sedmi obcí
- 10.8., 10.9., 25.10. boje u **Asiaga**, ztráty Rakušanů zde činily 576 mrtvých, Britů padlo 920.
- 22. 9. 1918 se III. prapor pěšího pluku č. 81 pod mjr. Sturmem se střetl u **Doss Alta** s legionáři z 33. a 34. pluku v sestavě 7. divize

Když 24. října začal na Piavě a v pohoří Monte Grappy útok Dohody, začal rozklad rakousko-uherské armády. Uherské jednotky začaly opouštět frontu. O tři dny později byly rakouské pozice prolomeny a **30. září došlo k rozdělení fronty na dvě části**. **4. listopadu 1918 vstoupilo v platnost příměří**. Špatně vydaným rozkazem složila rakousko-uherská vojska zbraně a už 2. a 3. října zajali Italové přes

300 tisíc nebojících vojáků. Řada vojáků pěšího pluku č. 81 české národnosti byla na vlastní žádost následně převezena do soustředovacích táborů v Busto Arsizio, Foligno, Avezzano a Fonte d'Amore a zde vstupovala do nově vytvářených československých domobraneckých praporů.

Foto: 2 Zničené mosty na Piavě

IV. odloučený prapor, který bojoval na srbské frontě, se dostal na italskou frontu už v roce 1916. Po dobytí Černé Hory v lednu 1916 byl prapor přesunut do Tyrol. Účastnil se ve dnech 15.-26.5. bitvy u **Folgaria-Lavarone** a 27.5.-16.6. **bitva u Asiaga-Arsiera** (od června v 59. divizi). Na konci června byl opět přesunut, tentokrát do východní Haliče.

14. LIR. Protože někteří z místních bojovali také ve **14. zeměbraneckém pěším pluku**, (např. **František Kudláček, Pohořílky, Vítězslav Dvořák a František Pól, Geršov**), doplňuji údaje ještě také o působení tohoto pluku na italské frontě.

V roce 1917 byl 14.LIR na přelomu srpna a září přesunut na italskou frontu a jeho další bojová cesta byla následující:

- 24.-27.10. průlom u **Caporetta**, 28.-1.11. postup k **Tagliamentu**, 2.-7.11. překročení Tagliamenta, 8.-10.11. pronásledování na **Piavu**, 13.11. střet na Piavě, prosinec-květen statické pozice na Piavě, 15.-25.6. **1918 bitva na Piavě.**

Při reformě na konci roku 1917 vznikl ze zbytků pluků **III/8, IV/81 a I/99 pluk IR 108, 60. pěší divize**, která se zapojila **v roce 1918** 15.-15.7. do bojů u masivu **Monte Grappa** a 4.10. do boje **v údolí Pez**. V říjnu 1918 propukla u divize vzpoura.

Navíc **byli v Itálii také čeští zajatci**, kteří po porážce Srbska přežili "hladový pochod" napříč Balkánským poloostrovem, přes Albánii na pobřeží Středozemního moře.

(pozn. v Albánii je pohřben **Matěj Maštera**, o kterém jsme si vyprávěli v 19. pokračování). Dohodové státy se zavázaly evakuovat **rakousko-uherské válečné zajatce z přístavu Vlöre v Albánii do Brindidi v jižní Itálii**, aby mohli pokračovat dále do Francie jako pracovní síla, v případě českých a slovenských zajatců se později otevřela také **možnost přidat se k legiím**.

Kvůli šíření nakažlivých nemocí (cholera, tyfus a úplavice) však byli zajatci za účelem karantény transportováni na ostrov Asinara. Jedním z nich byl i **Josef Pacal, Otín čp. 12.** (O ostrově Asinara si však povíme podrobněji až v příštím díle. Vzhledem k tomu, že se mi stále nedaří jednotlivé články zkrátit na přiměřenou délku, musím své povídání rozdělit.)

V Itálii bojovali také čeští legionáři:

V Itálii bylo již **na podzim roku 1917 několik tisíc českých zajatců připravených vstoupit do československých bojových jednotek**, ale italská vláda je odmítala povolit. **V únoru roku 1918 se českoslovenští zajatci začali konečně organizovat do pracovních praporů a od března roku 1918 odjížděli do pásma poblíž fronty budovat obranné linie...**

Italské vrchní velení jmenovalo velitelem čs. sboru generála Andrea Grazianiho. Po výcviku československého vojska v horách severní Itálie **v červnu roku 1918 jej čekalo první bojové vystoupení při odražení rakouského útoku u San Doná, při protiútku vedeném podél kanálu Fossetta a při dalších útočných bojích.** Ztráty na životech byly citelné... Boje probíhaly v nesmírně obtížných podmínkách horských velikánů **na téměř 100 km dlouhém úseku fronty od švýcarských hranic až ke Gardskému jezeru (známé jsou boje ze září roku 1918 o kótu 703, která byla zvána Doss' Alto);** menší část vojska působila na východním, většinou rovinatém úseku fronty **v povodí řeky Piavy.** Pokud padli legionáři do zajetí, byli věšeni jako vlastizrádci pro výstrahu ostatním na zdaleka viditelných místech. Příslušníci legií bojovali na frontě ve Francii a Itálii až do posledního dne války.

Cesta do Vlöré

Do večera jsme došli do italského tábora, byl dobře volen mezi skalami. Nás umístili do olivového háje, zajatců už tam bylo mnoho, a ještě po nás přišlo několik čet. Museli jsme být pohromadě jako ovce, kolem stály strážce, nechtěli mě pustit ani ven na velkou potřebu, udělal jsem to tedy strážárovi skoro u nohou, kde stál, když se mě bál pustit. Byl dán rozkaz nastoupit do dvojestupů, avšak čelem proti sobě a dál od sebe, aby bylo možno projít prostředkem.

Do rána pak se zvedl prudký vítr, místo kávy nám Italové nechali do všech řečí tlu-
močit, že je jim líto, že pro nečas nebylo jim možno uvařit pro nás kávu. Dále aby ti, kdo nemohou dobře jít, zůstali ještě v táboře, že dostanou jíst a půjde se s nimi pomalu. Ať nastoupí ti, co mohou dobře chodit. Nevím, ale každý se cítil dosti silen. Každý totiž doufal v lepší příští, tam vpředu nám snad kyne pomoc, tady toho moc nedostaneme. Seřadili nás do čtyřstupů a teď už se šlo rychlým italským tempem. Nedlouho potom jsme přišli k velikým skalám, cesta byla úzká a špatná, ve čtyřstupu to nešlo, prošel sotva jeden. Transport se tím protahoval, bylo nás asi tisíc, šlo to pomalu a za stálého vriskání stráží: „Avanti, avanti!“ Ital, který šel vedle mě, mi po cestě vyprávěl: „Italia humána, manžá (jíst)...“, užíval také rukou, tak jsem hned pochopil, že Italové jsou humánní, dají nám jíst a postarají se o nás. Někteří ale „manžá“ rozuměli: Maďar, Maďaři říkali: „Igen, Magyár ember!“ Naopak Češi se bránili: „Já nejsem Maďar, já jsem Čech!“ Šlo se mi špatně po ostrých kamenech, úplně bos, celou noc předtím nohy ve vodě, měl jsem je rozmáčené, na kameni velmi citlivé. Když jsme došli na nejvyšší vrchol hor, uviděli jsme pod sebou v hloubce moře a to se táhlo daleko, daleko, až kam oko dohlédlo.

Ten den, 16. prosince 1915, mi můj italský průvodce ukazoval rukou cíl naší cesty a řekl: „Porta di Valona“ (Valonský přístav).

100

Foto: 3 Z válečného deníku

Vysoko oceňovaná byla činnost československých výzvědných rot, které dodávaly velitelství italských vojsk přesné a cenné informace o bojovém postavení nepřátel. Známy se stal útok československých jednotek na rakouské pozice na 1312 m vysoké **Monte di Val Bella**, který skončil naprostým vítězstvím legionářů. **Válka v severní Itálii skončila na počátku listopadu roku 1918.**

Do vlasti se vrátilo celkem 19 476 mužů italské legie. Celkem padlo na italské frontě asi 350 legionářů. Mezi těmi, kdo se navrátili, byl i

Adolf Čížek, Geršov čp. 6

Z legionářského poslužného spisu se dozvídáme, že do legií byl zařazen dne **28. listopadu 1918, a to do 7. zákopové roty Čs. legií v Itálii** jako zákopník. V kolonce zraněn je vyplněno ano. Více se toho ze spisu nedozvíme.

(Pozn. pro nevojáky: Zákopník, neboli sapér či ženista je voják ženijního vojska kopající zákopy a konající další opevňovací práce).

Místní starousedlíci si však na něj ještě pamatují. Děda s fajfkou. Seděl na zápraží před domem a vyprávěl klukům své zážitky z války. S otevřenou pusou tehdy poslouchali, že přežil, protože si s kulometem vždy zalehli do díry po granátu neb „dvakrát se do stejného místa nepřítel netrefí...“ a dodnes si také například pamatují, že „bez ruma není šturma...“

Z Geršova také pocházel další legionář:

Stanislav Čížek, Geršov čp. 1

Ze spisu se dovídáme, že byl **raněn a zajat u Verdunu 8. října 1918**. Do legií se přihlásil v Mimizan Bourgu 25. října 1918 a byl zařazen 24. listopadu 1918 jako **vojín k 23. pěšímu pluku čs. legií ve Francii**. Službu v legiích ukončil 19. března 1919 u 24. pěšího pluku. Po válce se oženil a přestěhoval do Měřína.

Tak, a to by bylo pro dnešek všechno. Někdy příště si povíme i o našich legionářích, kteří se vrátili pro změnu zase z Ruska. Pár dílů nás ještě určitě čeká, protože když pátrám po osudech mužů, uvedených na pamětní desce, objevují se nové a nové skutečnosti, a nejen o nich. I když jsem si původně představovala tak tři až pět pokračování, bylo by škoda informace, o kterých někdy neví ani potomci, vám nezprostředkovat. Tím spíš, že o těch, kteří válku přežili, nebyli zranění a vrátili se, se už velmi těžko něco dohledává. Pamětníci nejsou, doma se o tom nemluvílo, v žádných databázích je nenajdete... a většinou pomůže jen náhoda. Proto jsem se rozhodla otevřít téma, na které se tak trochu, vlivem následujících dalších událostí, pozapomnělo. A přitom 1. světová válka zasáhla, myslím, bez rozdílu všechny rodiny – ať přímo nebo nepřímo. Nyní se válčí „za našimi humny“ a my už dnes víme, že mír není žádnou samozřejmostí.

Vaše kronikářka Mirka

Použité zdroje:

- *ÚDAJE Z MATRIK A DATABÁZÍ VHÚ A VÚA*
- *ÚDAJE Z LEGIONÁŘSKÝCH DATABÁZÍ*
- *FILIP, VLADIMÍR - SCHILDBERGER, VLASTIMIL:1. SVĚTOVÁ VÁLKA: 1. WELTKRIEG : 1914-1918*
- *HORÁKOVÁ, PAVLA – JIŘÍ, KAMEN: PŘIŠEL BEFEL OD CÍSAŘE PÁNA – PŘÍBĚHY ČECHŮ ZA PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY (ÚRYVEK Z DENÍKU)*
- *ÚDAJE Z WEBU WWW.VALKA.CZ*